

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/122652>

Please be advised that this information was generated on 2019-06-20 and may be subject to change.

Een vergelijking van de arbeidsmarktpositie van Polen en Bulgaren voor en na migratie naar Nederland

Marcel Lubbers & Mérove Gijsberts¹

Summary

Comparing the labour market position of Poles and Bulgarians before and after migration to the Netherlands

This article compares the pre and post migration position in the labour market of recent migrants to the Netherlands from Poland and Bulgaria, regarding the extent to which migrants have a job, what their socioeconomic status is, and how satisfied they are with their income. The prime question is whether those migrants who found a job in the Netherlands work in a lower socio-economic status job than before migration, with which we test the first part of the U-curve-hypothesis, putting forward that migration results in a loss of job status. We used the dataset 'Social and Cultural Integration Processes' (SCIP). This dataset collected information from migrants that registered in the Dutch Municipality Population Registers to a maximum of one and a half year before the start of the survey. We find evidence that almost all Poles have a job in the Netherlands, but, excluding those who were in school in Poland before migration, most had a job in Poland as well. The situation for the Bulgarians is less positive, even though they more often have a job in the Netherlands than they had in Bulgaria. Within both migrant groups the socioeconomic status of the job in the Netherlands is lower than the status of the last job in the country of origin, but less so for family-motivated migrants and higher educated migrants. Income satisfaction has increased substantially for both groups.

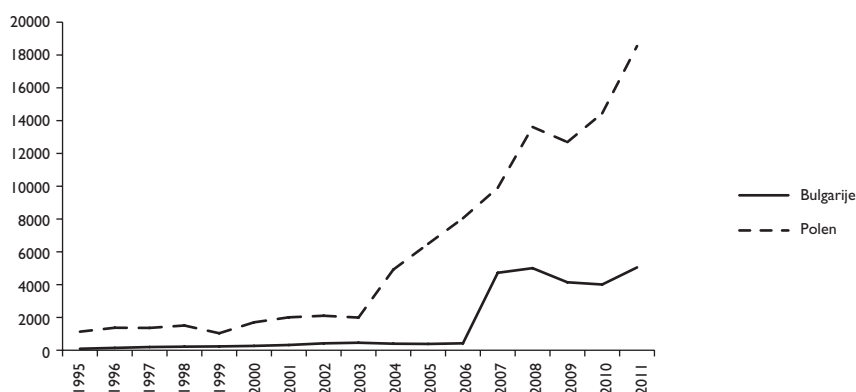
I. Inleiding

De migratie van Polen en Bulgaren naar Nederland is sinds de toetreding van deze landen tot de EU in respectievelijk 2004 en 2007 sterk geste-

gen (zie figuur 1). De jaarlijkse instroom van de groep Polen is momenteel zelfs groter dan het aantal migranten uit de vier klassieke migratielanden (Turkije, Marokko, Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen) samen. Van de migranten uit Midden- en Oost-Europa vormen migranten uit Bulgarije in omvang de tweede groep.² Poolse migranten zijn sinds 2007 vrij om in Nederland te wonen en werken. Tussen 2004 en 2007 gold voor hen nog de noodzakelijkheid van een tewerkstellingsvergunning om in Nederland in loondienst te kunnen werken. Voor Bulgaren (en Roemenen) is dit nog steeds van kracht, tot 1 januari 2014. Een tewerkstellingsvergunning dient te worden aangevraagd door de Nederlandse werkgever die een werknemer uit het buitenland in loondienst wil nemen. Bij de aanvraag van de vergunning dient de werkgever te bewijzen dat eerst minstens vijf weken is gezocht naar personeel waarvoor geen tewerkstellingsvergunning nodig is (Rijksoverheid, 2013).

In de Nederlandse media en politiek is in het jaar voorafgaand aan de vrijstelling voor Bulgaren en Roemenen meerdere malen bezorgdheid getoond over de te verwachten migratiestromen na 1 januari 2014 en over de inpassing van de nieuwe migranten uit Oost-Europa. Daarbij is het ook de vraag of de arbeidsmigrant uit Oost-Europa die hier naartoe zijn gekomen daadwerkelijk aan het werk zijn. Naast arbeidsmigranten, komen tevens gezinsmigranten naar Nederland, die huwen met reeds in Nederland woonachtige herkomstgenoten, dan wel met autochtone Nederlanders. Voor 2002 waren gezinsmigranten, vrijwel de enige groep die uit Polen naar Nederland migreerden, maar na de toetreding tot de Europese Unie is hun aandeel in de totale migratie afgenomen.

Figuur 1 Aantal Poolse en Bulgaarse migranten per jaar naar Nederland waarvoor geldt dat het land van herkomst gelijk is aan het geboorteland

Bron: CBS, 2012

Uit de migratieliteratuur is het bekend dat de economische vooruitzichten in het land van herkomst een relevante *push*-factor vormen en de economische vooruitzichten in het land van bestemming een belangrijke *pull*-factor zijn voor migranten (Borjas, 1989; Castles & Miller, 2003). Deze economische benadering doet weliswaar onrecht aan andere factoren, zoals kettingmigratie, ze geeft wel aan dat de rol van de arbeidsmarkt een cruciale is in het begrijpen van internationale migratieprocessen. In deze bijdrage willen we onderzoeken in hoeverre de arbeidsmarktpositie van recent gemigreerde Polen en Bulgaren in Nederland verschilt van die in het land van herkomst, zowel voor migranten die vanwege economische motieven als voor diegenen die vanwege gezinsmotieven naar Nederland zijn gemigreerd. We richten ons op Poolse en Bulgaarse migranten die zich in 2009 en 2010 hebben ingeschreven als nieuwe inwoner van Nederland. Zij die maximaal achttien maanden stonden inschreven in de Nederlandse Gemeentelijke basisadministratie (GBA) zijn gevraagd om eind 2010, dan wel begin 2011 deel te nemen aan het survey 'Sociaal-culturele integratie processen' (SCIP) waar deze studie zich op baseert. Dit betekent dat we ons uitsluitend richten op de in Nederland ingeschreven Polen en Bulgaren. Uit ander onderzoek is bekend dat lang niet iedereen zich inschrijft (bijv. Van der Heijden e.a. 2013). De niet-ingeschrevenen zijn niet in dit onderzoek vertegenwoordigd. In 2009 was de economische crisis in termen van achteruitgang in bruto binnenlands product sterker in Bulgarije dan in Nederland, terwijl in Polen de economie juist groeide. De werkloosheid lag in beide landen wel ruim tweemaal zo hoog als in Nederland. Bulgarije kan – op basis een bruto binnenlands product van 3500 euro per hoofd van de bevolking in 2009 – tot de armste Europese landen worden gerekend. Het bbp in Polen is meer dan het dubbele hiervan (7800 euro), maar nog altijd vier keer zo laag als dat in Nederland (32.800). Een vergelijkbaar beeld krijgen we wanneer we de verschillen in het gemiddelde netto-inkomen tussen de landen bekijken. Het gemiddelde netto-inkomen van werknemers lag in 2010 in Nederland op 23.674 euro. In Polen lag dat gemiddelde netto-inkomen vier keer zo laag als in Nederland (op 5449 euro) en in Bulgarije zes keer zo laag, op 3735 euro per jaar (Eurostat 2013a; 2013b).

In deze bijdrage onderzoeken we in hoeverre Poolse en Bulgaarse migranten voor en na migratie een baan hadden, in hoeverre er veranderingen zijn opgetreden in de sociaaleconomische beroepsstatus als gevolg van migratie en welke verschillen er zijn tussen nieuwe migranten uit Polen en Bulgarije. Ook onderzoeken we in hoeverre de tevredenheid met het inkomen dat uit de baan wordt verkregen, verschilt voor en na migratie. We richten ons daarbij tevens op de vraag hoe we variatie tussen migranten in arbeidsmarktpositie en tevredenheid kunnen verklaren. Daarmee bouwen we voort op onderzoek naar economische inte-

gratie van migranten, waarin wordt gepostuleerd dat migranten hun baan in het land van herkomst opgeven om in een beroep met een lagere beroepsstatus, maar met een hoger inkomen te werken in het land van bestemming. Dit omdat de lonen in het – rijkere – bestemmingsland beduidend hoger liggen (Chiswick, Lee & Miller, 2005; Akresh, 2006; 2008).

2. Verwachtingen

Het ligt in de lijn der verwachtingen dat migranten die vanwege economische motieven naar Nederland komen, erop rekenen dat zij ofwel in Nederland een baan kunnen vinden terwijl zij dat in het land van herkomst niet konden, ofwel meer inkomen zullen genereren dan in het land van herkomst (Castles & Miller, 2003). Economisch gemotiveerde migratie zal dan ook sterk afhangen van de economische situatie in het land van herkomst in vergelijking met die in het land van bestemming (Borjas, 1989). Migranten zullen naar een land gaan waar zij meer kans op werk hebben en/of meer inkomen kunnen genereren dan in het land van herkomst (Borjas, 1989). Voor migranten die vanwege gezinsgerelateerde motieven naar Nederland komen, zal dit niet of in mindere mate gelden; zij hebben primair niet-economische motieven. Studiemi-granten laten we buiten beschouwing, omdat zij in de eerste periode na migratie zullen studeren. De verwachting die we hier toetsen is: *Migranten uit Polen en Bulgarije hebben na migratie vaker een baan dan zij hadden voor migratie* (H1a). Vervolgens toetsen we de verwachting dat *migrant met economische motieven vaker een baan hebben na migratie dan zij hadden voor migratie, terwijl migrant met gezinsgerelateerde motieven minder vaak een baan hebben na migratie dan zij hadden voor migratie* (H1b).

De economische positie van Bulgarije is beduidend zwakker dan die van Polen. Het bbp is in Bulgarije meer dan de helft lager dan in Polen; het gemiddelde inkomen is er lager en de werkloosheid is er hoger (Eurostat 20013a; 2013b). Omdat Bulgaren in Nederland een tewerkstellingsvergunning (twv) nodig hebben, zou een voor de hand liggende verwachting zijn dat Bulgaren vaker dan de Polen een baan hebben in Nederland (omdat zij alleen maar naar Nederland komen als ze een dergelijke vergunning hebben gekregen), maar beschrijvend onderzoek van onder anderen Engbersen e.a. (2011) heeft het tegenovergestelde laten zien. Waarschijnlijker is het dat veel Bulgaren naar Nederland komen in de hoop een baan te vinden, maar wordt dat bemoeilijkt vanwege de twv-voorwaarde. Toch verwachten we gezien de hoge werkloosheid in Bulgarije dat *de kansverhouding tot het hebben van een baan in Nederland ten opzichte van het hebben van een baan in het land van herkomst groter is voor de Bulgaren dan voor de Polen* (H2).

Chiswick, Lee en Miller (2005) bieden in hun studie een inzichtelijk U-vormmodel van integratie van migranten op de arbeidsmarkt. Migranten zouden vlak na migratie te maken krijgen met neerwaartse mobiliteit, wanneer de status van het laatste beroep voor migratie wordt vergeleken met het beroep na migratie. De reden hiervoor zou vooral liggen in het onvoldoende aansluiten van het menselijk kapitaal dat migranten hebben verworven in het land van herkomst en de vereiste kwalificaties op de arbeidsmarkt van het land van bestemming, een arbeidsmarkt die de migranten nog onvoldoende kennen (te denken valt aan opleidingskwalificaties en taalvaardigheid). Indien migranten echter investeren in het kapitaal dat specifiek is voor het land van bestemming, dan zullen zij in hun beroepsstatus stijgen en weer het niveau kunnen behalen van het beroep dat zij hadden in het land van herkomst, net voor migratie. Volgens Chiswick e.a. zou deze U-curve zich het meest uitgesproken voordoen onder de hoogst opgeleiden, wat uiteraard valt te verklaren uit het feit dat hoger opgeleiden sterker kunnen dalen en ook de meeste potentie hebben om een hoog beroepsniveau te bereiken. De bevindingen van Chiswick e.a. zijn gerepliceerd door Akresh in de Verenigde Staten (2006; 2008). Er werd gevonden dat de status van de baan voor migratie naar de VS hoger lag dan de eerste baan na migratie en dat de status van de baan na verloop van tijd in de VS weer hoger is dan de status van de eerste baan na migratie. De U-curve is echter niet altijd gevonden. In Spanje, zo stellen Amuendo-Dorantes en De la Rica (2006), is de beroepsstatus van recente migranten uit andere Europese – ook Oost-Europese landen – niet lager dan van de Spanjaarden met vergelijkbaar menselijk kapitaal, hoewel dit wel het geval is voor Afrikaanse migranten. Deze studie vergeleek echter niet de beroepsstatus voor migratie met die na migratie. Hetzelfde geldt voor een studie van Polen die gemigreerd zijn naar Ierland (Barrett & Duffy, 2008), waarin de opwaartse beweging van de U-curve wordt onderzocht aan de hand van de duur van het verblijf. Eerder al vond Van Tubergen (2005; 2006) in zijn crossnationale onderzoek bevestiging voor de opwaartse beweging van de U-curve, hoewel dat pas gold voor de migranten met meer dan tien jaar verblijf of langer. Barrett en Duffy, en Van Tubergen ontbrak het aan gegevens over het beroep voor migratie. Dat geldt voor veel van het onderzoek dat in omloop is, met belangrijke uitzondering dus de studies van Chiswick e.a. (2005) en Akresh (2008) voor de Australische en Amerikaanse context en nu ook het huidige onderzoek voor Nederland. We toetsen hier de hypothese van Chiswick e.a. voor het eerste, neerwaartse deel van de U-curve dat *recente migranten uit Polen en Bulgarije na migratie een lagere beroepsstatus hebben dan voor migratie* (H3).

Chiswick e.a. stellen dat vooral migranten met economische motieven hun beroepsstatus zullen zien dalen. Het idee hierachter is dat

migranten die vanwege economische motieven migreren, dit vooral doen om meer inkomen te genereren en dat zij daarom bereid zijn een baan te nemen onder de status die zij hadden in het land van herkomst, mits de opbrengsten hoger zijn dan in het land van herkomst. Het extra gegenereerde inkomen kan dan worden gestuurd naar familie in het land van herkomst. Volgens Akresh (2006) zullen gezinsmigranten meer toegang hebben tot kennis over de Nederlandse arbeidsmarkt omdat zij bij iemand intrekken die al in Nederland woont. Dat zou het makkelijker moeten maken een baan op niveau te vinden. Wij verwachten echter dat deze migranten meer tijd kunnen en zullen nemen om een baan te zoeken op hun niveau en dat er minder urgentie is om een baan te nemen louter voor het inkomen. Onder gezinsmigranten zou dan de arbeidsmarktparticipatie naar verwachting lager zijn, maar de beroepsstatus van migranten die wel werken juist hoger zijn dan onder arbeidsmigranten. We formuleren de hypothese dat *onder migranten die voor economische motieven naar Nederland komen zich een sterkere daling van hun beroepsstatus voordoet dan onder migranten die vanwege gezinsmotieven naar Nederland migreren* (H4).

In het onderzoek van Chiswick e.a. (2005) kwam naar voren dat veel migranten voor hun migratie naar Australië een baan in de dienstensector hadden dan wel hoofdarbeider waren. Over de migranten uit Polen en Bulgarije weten we dat zij vaak werkzaam zijn in de bouw, landbouw of industrie (Engbersen e.a. 2011; Dagevos, 2011). Hoewel een vergelijking met de sectoren in het land van herkomst interessant is, lijkt het Australische migratiepuntensysteem te leiden tot een andere selectieve migratie dan die van Oost-Europeanen naar Nederland. Chiswick e.a. stellen dat vooral de hoger opgeleiden, met goede banen in het land van herkomst, een sterke daling zullen hebben in hun beroepsstatus. Wij vermoeden dat veel van de migranten uit Oost-Europa lager opgeleid zijn en dat het deel dat wel hoger opgeleid is eerder als kennismigrant naar Nederland komt. Dergelijke kennismigranten hebben wellicht betere mogelijkheden om in Nederland een goede positie te verkrijgen dan in Bulgarije of Polen, gezien de slechtere economische situatie in beide landen ten tijde van het onderzoek (2010/2011), waardoor we verwachten dat de hoger opgeleiden in het land van herkomst geen baan op hun niveau hadden. We verwachten dan ook dat *hoe hoger de opleiding van de migrant is, des te minder sterk de achteruitgang in beroepsstatus na migratie is* (H5).

Omdat de lonen lager zijn in Bulgarije dan in Polen, verwachten we bovendien dat Bulgaren eerder een laag gewaardeerd (in termen van beroepsstatus) maar in verhouding tot de lonen in Bulgarije goed betaalde baan zullen accepteren dan Polen. De verwachting is dat *de sociaaleconomische beroepsstatus van Polen na migratie minder sterk daalt dan die van Bulgaren* (H6).

Veel eerder onderzoek naar de arbeidsmarktsituatie van migranten keek naar de inkomsten die migranten genereerden. Het inkomen van migranten in het land van bestemming bleek achter te blijven bij autochtonen met vergelijkbaar menselijk kapitaal (Baker & Benjamin, 1994). Verwachtingen over inkomensverbetering zijn cruciaal voor de keuze om te migreren (Kennan & Walker, 2011). Wij hebben echter geen informatie over het inkomen dat migranten hadden in hun laatste baan voor migratie, maar hun is wel gevraagd hoe tevreden zij waren met het inkomen dat zij hadden voor migratie en hoe tevreden zij zijn met het inkomen na migratie. De verwachting is dat *migranten met economische motieven meer tevreden zijn over het inkomen uit hun baan na migratie dan over het inkomen uit hun baan voor migratie* (H7a); en dat *deze toename van tevredenheid kleiner is onder gezinsmigranten* (H7b) Ten slotte verwachten we, omdat de lonen in Bulgaren zo laag liggen, dat *Bulgaren een sterkere vooruitgang ervaren dan de Polen in de tevredenheid met het inkomen wanneer de banen voor en na migratie worden vergeleken* (H8).

3. Gebruikte gegevens

We maken gebruik van de Nederlandse data van de dataverzameling ‘Sociaal-Culturele Integratie Processen (SCIP)’ onder recente migranten (Lubbers, Van Tubergen, Gijsberts, 2011). In september 2010 is een steekproef getrokken door het CBS onder migranten tussen de 18 en 60 jaar, die maximaal achttien maanden stonden ingeschreven in de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) en afkomstig waren uit Bulgarije, Marokko, de Nederlandse Antillen, Polen, Suriname of Turkije en die ook de nationaliteit van het betreffende land hadden. Alleen gemeenten werden geselecteerd waar in de betreffende periode minimaal 25 migranten uit een groep naartoe migreerden, in verband met de eisen rondom privacy bescherming. Voor Poolse migranten, die zich nogal verspreid over het land vestigen, is vervolgens een selectie gemaakt van de 38 gemeenten waarin zich de meeste Polen vestigen.

Vanaf november 2010 zijn de migranten face-to-face benaderd, na een uitnodiging per brief te hebben ontvangen, en hebben ze mee kunnen doen met een CAPI-interview. De interviewer was afkomstig uit dezelfde herkomstgroep als de beoogde respondent. Het interview werd afgenomen in de taal van het land van herkomst – hoewel we opmerken dat bij de Turkse Bulgaren het interview in het Bulgaars is afgenomen, wat overigens geen probleem bleek te zijn, omdat Turkse Bulgaren bijna allemaal zowel Turks als Bulgaars spreken (zie Gijsberts & Lubbers 2013). Ongeveer de helft van de geïnterviewde Bulgaren in ons onderzoek bleek afkomstig uit de Turkse minderheid in Bulgarije. Het veldwerk heeft geduurd van november 2010 tot juni 2011. In januari 2011 heeft

het CBS nieuwe adressen aangeleverd van migranten die naar Nederland zijn gekomen in de periode september 2010-december 2010. Het aantal onjuiste adressen was hoog onder de Polen en Bulgaren (respectievelijk 32% en 37%). Interviewers kregen vaak te horen dat de betreffende persoon er niet meer woonde. Op adressen waar zesmaal niemand thuis werd aangetroffen, bestaat eveneens de kans dat de migrant er niet langer woonde. Het niet thuis treffen van de migrant kwam relatief vaak voor onder Bulgaren. In totaal zijn 874 interviews gerealiseerd onder de Poolse migranten en 456 onder de migranten uit Bulgarije. Onder de Polen is op basis van de bruto steekproef 35% respons gerealiseerd. Zonder de adressen die incorrect bleken is een respons van 52% behaald. Onder de Bulgaren liggen deze percentages op 29% en 46%. Mannen blijken iets ondervertegenwoordigd te zijn, terwijl de gegevens naar leeftijd representatief blijken. Wel is er een sterke oververtegenwoordiging ten opzichte van het steekproefkader van migranten uit de vier grote gemeenten en het westen van het land.

Door de steekproef te trekken uit de GBA vallen migranten die zich niet in de GBA inschrijven vanzelfsprekend buiten het bereik. Naar verwachting zijn dat met name kort verblijvende migranten uit Polen en Bulgarije die slechts tijdelijk in Nederland verblijven om te werken (bijv. als seizoensarbeider). Als zij in loondienst zijn in Nederland, staan ze wel in het werknemersregister ingeschreven (ze krijgen wel een softnummer), maar vaak niet in het bevolkingsregister. Dit laatste hoeft pas als men van plan is langer dan vier maanden te blijven. Het SCIP-survey richt zich op integratieprocessen, waarbij de verwachting is dat migranten die zich inschrijven in de GBA naar alle waarschijnlijkheid een langer verblijfsperspectief voor ogen hebben. Migrantengenen die zich na aankomst in Nederland eerst niet hebben ingeschreven maar dat op een later moment wel doen, worden op dat moment als nieuwe migrant geregistreerd. Het kwam in het interview dan ook regelmatig naar voren dat de door de migrant genoemde migratiedatum al vroeger in de tijd lag dan de formele registratiedatum bij het CBS. Voor Bulgaren gold dit in mindere mate dan voor Polen. Dit is een belangrijke reden om in ons onderzoek te controleren voor de tijd die zij in Nederland verbleven. Er bestaat hier uiteraard een selectie-effect, waarbij Polen en Bulgaren die zich reeds uit hebben geschreven (of zich nooit hebben ingeschreven) en zijn geremigreerd, mogelijk minder succesvol waren op de Nederlandse arbeidsmarkt. Als het ontbreken van een baan een reden is om uit te schrijven, zou moeten volgen dat onder Polen en Bulgaren verblijfsduur een sterk effect heeft op het hebben van een baan.

We hebben de te analyseren groep beperkt tot Polen en Bulgaren die aangaven korter dan vier jaar in Nederland te verblijven. Degenen die er al langer bleken te zijn, het gaat om 123 Polen (14,1%) en 49 Bulga-

ren (10,7%), hebben we uitgesloten omdat we migranten langer dan vier jaar in Nederland niet meer als recent beschouwen. Vervolgens selecteren we alleen de recente migranten die vanwege economische dan wel gezinsmotieven naar Nederland zijn gekomen, omdat onze hypothesen zich op deze vormen van migratie richten. Migranten die hebben aangegeven enkel vanwege de studie naar Nederland te zijn gekomen of vanwege andere (hier) niet genoemde redenen hebben we buiten het onderzoek gelaten (90 Bulgaren en 92 Polen).

4. Meetinstrumenten

4.1 Afhankelijke variabelen

Migranten zijn gevraagd wat hun belangrijkste bezigheid was in het land van herkomst vlak voor migratie naar Nederland en wat hun dagelijkse bezigheid was in Nederland ten tijde van het interview. Hieruit construeren we de variabelen die aangeven of men werkte in het land van herkomst en of men werkt in Nederland. De dertien Bulgaren en de drie Polen die deze vraag niet hebben beantwoord, zijn buiten beschouwing gelaten. Indien migranten antwoordden dat zij werkten, is hun gevraagd een omschrijving te geven van hun baan, zowel van het werk in het land van herkomst als in Nederland. Aan migranten zonder baan is gevraagd of zij wel een baan hebben gehad in de periode dat zij in Nederland zijn of een baan hebben gehad in het land van herkomst, en is vervolgens ook gevraagd naar de omschrijving van de laatste baan die zij hadden. Hierop is de ISCO-2008 beroepsclassificatie toegepast. De beroepen zijn daarna ingedeeld in beroepsstatus (ISEI; den Boer, 2011) op basis van een codeerschema van Ganzeboom (2010). Van de respondenten die een baan hadden in het land van herkomst, waren dertig niet codeerbare antwoorden; onder de respondenten die een baan hebben of hadden in Nederland, waren 42 niet codeerbare antwoorden; zij zijn uit de analyse betreffende de beroepsstatus gelaten. Ten slotte is respondenten gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn met het inkomen van hun baan in Nederland (vijf antwoordcategorieën van heel ontevreden tot heel tevreden). Deze vraag is alleen gesteld aan migranten die tijdens het interview werk hadden (anders dan bij beroepsstatus betreft het dus niet de respondenten die nu niet werken maar wel al een baan hebben gehad in Nederland). Omdat de categorie 'heel ontevreden' nauwelijks voorkwam, is deze samengevoegd met de categorie 'ontevreden'. Deze respondenten met werk in Nederland is tevens gevraagd naar hun inkomenstevredenheid in het land van herkomst, mits men werk had. Voor de inkomenstevredenheid van de baan in het land van herkomst is dezelfde codering gehanteerd.

4.2 Onafhankelijke variabelen

Herkomst – Migranten zijn naar herkomst ingedeeld, op basis van hun geboorteland. De migranten zijn geboren in Polen of Bulgarije.

Migratiemotief – Migranten is gevraagd naar de motieven van migratie. Migranten konden meerdere antwoorden geven, hoewel in de praktijk bleek dat weinigen dat deden. Voor dit onderzoek selecteerden we alleen de migranten die economische en gezinsgerelateerde motieven hebben genoemd. Indien migranten zowel economische als gezinsgerelateerde motieven hebben genoemd (39 keer), dan deelden we de migranten in bij ‘gezinsgerelateerde motieven’.

Opleidingsniveau – Per migrantengroep is een land van herkomst specifieke opleidingscategorisering gehanteerd. Het hoogst behaalde opleidingsniveau is gecodeerd naar laag, lager middelbaar, hoger middelbaar en hoger onderwijs, via de ISCED-classificatie. Indien een respondent in Nederland een hoger opleidingsniveau heeft gevolgd (bijvoorbeeld een master), is dit hogere opleidingsniveau toegekend. Hoewel dit wellicht vreemd lijkt omdat we een selectie hebben gemaakt waarbij studiemigranten zijn uitgesloten, kunnen migranten die hebben aangegeven dat ze niet voor studie zijn gekomen (maar voor werk of gezinsredenen, of voor beide) toch hebben besloten een studie te volgen in Nederland. We vinden echter dat slechts negen Poolse en Bulgaarse respondenten die voor economische of gezinsmotieven naar Nederland zijn gekomen, aangeven een opleiding in Nederland te hebben afgerond.

We volgen Chiswick e.a. (2005) door, naast voor leeftijd en geslacht van de migrant, te controleren voor het aantal maanden dat de migrant in Nederland is, of de respondent een werkende partner heeft en of er eigen kinderen jonger dan vijf jaar in het huishouden zijn. Tevens controleren we ervoor of migranten voor migratie al inspanningen hebben verricht om Nederlands te leren en of zij Engels spreken. Ten slotte controleren we ervoor of een respondent tot de Turkse minderheid behoorde in Bulgarije. Het aantal migranten dat een ontbrekende waarde had op een van de onafhankelijke variabelen (onder Polen 24 en Bulgaren 7) is uit de analyse gelaten.

De beschrijvende statistiek (tabel 1) laat zien dat het aandeel gezinsmigranten onder de 631 Polen en 297 Bulgaren klein is in vergelijking tot het aandeel arbeidsmigranten. Op elke gezinsmigrant uit Polen, komen er zes arbeidsmigranten en op elke gezinsmigrant uit Bulgarije komen drie arbeidsmigranten. De Bulgaren zijn vaker korter (minder dan een jaar) in Nederland dan de Polen. De Bulgaren zijn gemiddeld genomen ook lager opgeleid, en spreken beduidend minder vaak Engels dan de Polen. Zowel Polen als Bulgaren hebben nauwelijks geïnvesteerd in het leren van de Nederlandse taal voor hun komst naar Nederland. Verder hebben Polen vaker dan Bulgaren een partner in Nederland met werk en vaker een jong kind in het huishouden.

Tabel 1 *Descriptieve statistiek, met voor de onafhankelijke en controle variabelen de verdeling zoals in de modellen van het al dan niet hebben van een baan, uitgesplitst naar Polen en Bulgaren (gewogen naar geslacht, leeftijd en regio)*

	Min-max	Polen (n = 631)	Bulgaren (n = 297)
Werk in Nederland	0-1	82,8%	47,2%
Situatie in het land van herkomst			
– Werkloos (ref)	0-1	10,9%	48,3%
– Werk	0-1	74,1%	30,4%
– Schoolgaand	0-1	12,4%	10,9%
– Anders	0-1	2,6%	10,4%
Migratiemotief			
– Gezin (ref)	0-1	14,2%	25,0%
– Werk	0-1	85,8%	75,0%
Opleidingsniveau	1-4	2,8	2,1
Beheersing van het Engels	0-1	53,7%	19,5%
Nederlands proberen te leren voor migratie	0-1	7,4%	2,8%
Aantal maanden in NL			
– <12 maanden	0-1	39,9%	66,5%
– 12-24 maanden	0-1	24,0%	25,2%
– 24-48 maanden	0-1	42,4%	8,1%
– ontbrekend	0-1	5,4%	0,2%
Partner met werk	0-1	56,5%	33,1%
Kind jonger dan 5 in het huishouden	0-1	15,3%	8,0%
Man	0-1	52,3%	49,0%
Leeftijd	18-60	31,8	31,3
Turks-Bulgaarse minderheid	0-1	-	61,0%
		(n = 496)	(n = 74)
Beroepsstatus Nederland – ISEI	15-77	28,9	28,9
Beroepsstatus land van herkomst – ISEI	10-75	36,3	32,1
		(n = 447)	(n = 70)
Inkomenstevredenheid Nederland	1-4	2,8	2,9
Inkomenstevredenheid land van herkomst	1-4	1,8	2,1

Bron: SCIP NL, 2011

5. Resultaten

5.1 Betaalde baan

Voor de Poolse en Bulgaarse migranten die voor andere redenen dan studie naar Nederland zijn gekomen, hebben economische motieven de overhand. Hebben de migranten ook werk gevonden in Nederland? Van de onderzochte Polen heeft 83% een baan. Het verschil met de Bulgaren is groot. Van de Bulgaarse migranten die niet voor studie naar Nederland zijn gekomen, werkt 47% na migratie in Nederland.

Vergelijken we de situatie na migratie met de arbeidsmarktdeelname voor migratie, dan zien we dat van dezelfde groep Polen 74% werk had in Polen, en van de Bulgaren 30% in Bulgarije. Daarbij zij opgemerkt dat van de Polen en Bulgaren die werk of gezinsredenen aangeven als belangrijkste migratiemotief ruim 10% nog in opleiding was vlak voor migratie. Voor beide groepen zien we een stijging in de baankans wanneer de situatie voor en na migratie wordt vergeleken, in overeenstemming met hypothese 1a en met de kanttekening dat een deel van de migranten niet werkte in het land van herkomst omdat ze in opleiding zat. Hoewel het percentage met werk beduidend lager ligt onder de Bulgaren, vinden we onder hen echter wel een sterkere stijging wanneer de situaties voor en na migratie worden vergeleken, in overeenstemming met de opgestelde hypothese (H2) over verschillen tussen Polen en Bulgaren. Voor migratie werkte van de Bulgaren 30%. In Nederland werkt 47% van de Bulgaren (zie tabel 2). Uitgedrukt in de verhouding op een baan versus geen baan in Nederland ten opzichte van een baan versus geen baan in het land van herkomst, vinden we een odds-ratio van 1,7 voor de Polen en 2,1 voor de Bulgaren.

Tabel 2 Verhouding tussen het hebben van werk en het niet hebben van werk in Nederland en het land van herkomst, onder Poolse en Bulgaarse migranten (exclusief migranten die een ander migratiemotief hadden dan werk of familie) (n = 928)

Polen	Bulgaren				
	Werk	Geen werk	Werk	Geen werk	
In Nederland	82,8%	17,2%	In Nederland	47,2%	52,8%
In Polen	74,1%	25,9%	In Bulgarije	30,4%	69,6%
		OR = 1,68			OR = 2,05

Bron: SCIP NL, 2011

Vervolgens toetsten we of de kans dat migranten een baan in Nederland hebben afhankelijk is van het migratiemotief als we controleren voor de arbeidsmarktpositie in het land van herkomst. Voor de Polen en Bulgaren vinden we dat werkgerelateerde migratie heeft geleid tot een hogere baankans dan gezinsgerelateerde migratie (zie tabel 3), wat overeenkomt met onze hypothese (H1b).³ Dat lijkt een triviale bevinding, maar ook onder de migranten die vanwege werk migreerden, rapporteert een groot deel van de Bulgaren dat ze geen baan in Nederland hebben. Het is interessant om te zien dat voor de Polen en Bulgaren de kans op een baan in Nederland niet kleiner is wanneer men voor migratie werkloos was ten opzichte van de Poolse en Bulgaarse migranten die een baan hadden. Bovendien laten de interacties zien dat dit voor Polen niet verschilt van Bulgaren. De laatste groep migranten heeft wel een bedui-

Tabel 3 Logistische regressie van het al dan niet hebben van een baan in Nederland, net na migratie (exclusief migranten die een ander migratiemotief hadden dan werk of familie) (n = 928)

	B	OR
Bulgaren (versus Polen)	-2,00***	0,14
Situatie in het land van herkomst		
– Werkloos (ref)		
– Werk	-0,15	0,86
– Schoolgaand	0,04	1,04
– Anders	-0,50	0,60
Interactie migrantengroep * situatie land van herkomst		
– Bulgaren * Werk in land van herkomst	0,33	
– Bulgaren * Schoolgaand in land van herkomst	-1,21~	
– Bulgaren * Andere situatie in land van herkomst	0,43	
Migratiemotief		
– Gezin (ref)		
– Werk	1,20***	3,32
Opleidingsniveau	-0,16	0,85
Beheersing van het Engels	0,05	1,05
Nederlands proberen te leren voor migratie	-0,18	0,84
Aantal maanden in NL		
– <12 maanden (ref)		
– 12-24 maanden	0,16	1,17
– 24-48 maanden	0,46*	1,58
– ontbrekend	-0,11	0,89
Partner met werk	0,03	1,03
Kind jonger dan 5 in het huishouden	-0,89***	0,41
Man	1,15***	3,17
Leeftijd	-0,01	1,00
Turks-Bulgaarse minderheid	0,14	1,15
Intercept	0,81	
Nagelkerke R ²	0,37	

Bron: SCIP NL, 2011

*** = $p < 0,001$; ** = $p < 0,01$; * = $p < 0,05$; ~ = $p < 0,10$

dend kleinere kans op een baan in Nederland. Voor de overige kenmerken vinden we dat mannen na migratie significant vaker een baan hebben dan vrouwen, ongeacht hun arbeidsmarktsituatie in het land van herkomst en migratiemotief. Opleiding heeft geen effect, evenmin als de investering in de Nederlandse taal voor migratie. De aanwezigheid van een kind jonger dan vijf jaar in het huishouden blijkt de kans op werk te verminderen. Er is een significant effect, hoewel niet erg sterk, dat de langst verblijvende groep een grotere kans op een baan heeft. Hier lijkt het selectie-effect een rol te spelen, met de bijbehorende hypothese dat werkloosheid tot een grotere kans op remigratie leidt.

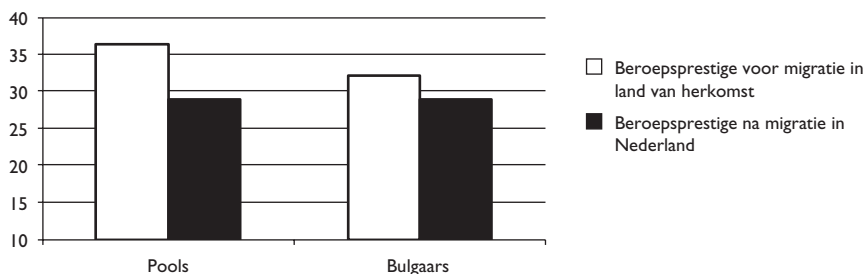
5.2 Sociaaleconomische beroepsstatus

De beroepsstatus in het land van herkomst van migranten die zowel voor als na migratie een baan hadden lag voor Polen op 36 en voor Bulgaren op 32. Voor beide migrantengroepen geldt dat de beroepsstatus na migratie gemiddeld lager ligt dan voor migratie. Voor beide groepen migranten met een baan voor als ook na migratie ligt de beroepsstatus van de baan in Nederland op 29 (zie figuur 2). De algemene daling in beroepsstatus onder migranten vlak na migratie is in overeenstemming met de idee van Chiswick c.s. van de U-vormige mobiliteit in beroepsstatus zoals verwoord in hypothese 3.

In onze analyse van veranderingen in beroepsstatus nemen wij dezelfde kenmerken in ons model op als Chiswick e.a. (2005). Ze nemen in het model waarin de verandering van de beroepsstatus de afhankelijke variabele is, echter ook de beroepsstatus in het land van herkomst (in kwartielen) op als predictor. Daarnaast analyseren zij de status van het beroep net na migratie en regresseren dat op dezelfde kenmerken. Wij beperken ons hier tot het presenteren van een analyse van de beroepsstatus net na migratie en nemen daarbij de beroepsstatus van het beroep in het land van herkomst alsmede de overige determinanten in ons model op (tabel 4). We merken op dat de aantallen onder de Bulgaren klein zijn ($n = 74$), omdat binnen deze groep een klein deel zowel een baan in het land van herkomst had als een baan in Nederland (met een codeerbare beroepsomschrijving) (25% van de onderzochte migranten). Onder de Polen ligt het percentage aanzienlijk hoger (79%; $n = 496$).

Onder beide groepen is het effect van de beroepsstatus in het land van herkomst significant. Als beroepsstatus in het land van herkomst de perfecte voorspeller zou zijn voor de beroepsstatus in Nederland zou de regressiecoëfficiënt 1 bedragen. Onder de Polen wordt de coëfficiënt

Figuur 2 Beroepsstatus voor migratie en na migratie op de ISEI-ladder (minimum 10; maximum 90) van migranten die zowel in het land van herkomst een baan hadden als in Nederland een baan hebben, naar etnische herkomst, 2011 (gewogen gemiddelden)

Bron: SCIP-NL'11

Tabel 4 *Multipiele regressieanalyse van beroepsstatus van het beroep vlak na migratie onder Poolse en Bulgaarse recente migranten (ongestandaardiseerde coëfficiënten) (N = 570)*

	b	Beta
Bulgaren (versus Polen)	3,66	0,11
Beroepsstatus van de baan in het land van herkomst	0,15***	0,17
Interactie Migrantengroep (Bulgaren) * Beroepsstatus van de baan in het land van herkomst	-0,02	
Migratiemotief		
– Gezin (ref)		
– Werk	-2,92*	-0,08
Opleidingsniveau	1,79**	0,13
Beheersing van het Engels	1,74	0,08
Nederlands proberen te leren voor migratie	3,21~	0,07
Aantal maanden in NL		
– <12 maanden (ref)		
– 12-24 maanden	-2,12~	-0,08
– 24-48 maanden	-1,51	-0,07
– ontbrekend	3,24	0,04
Partner met werk	-1,41	-0,06
Kind jonger dan 5 in het huishouden	-0,36	-0,01
Mannen	7,41***	0,33
Leeftijd	0,04	0,03
Turks-Bulgaarse minderheid	-3,06	-0,07
Intercept	15,63	
Adjusted R ²	0,18	

Bron: SCIP NL, 2011

*** = $p < 0,001$; ** = $p < 0,01$; * = $p < 0,05$; ~ = $p < 0,10$

geschat op 0,17; voor de Bulgaren op 0,21 (geen significant verschil). De beroepsstatus in het land van herkomst is dus een matige voorspeller van de beroepsstatus in Nederland.

Hoewel we vonden dat arbeidsmigranten een grotere kans hebben op een baan na migratie dan gezinsmigranten, vinden we dat arbeidsmigranten na migratie meer aan beroepsstatus verliezen dan gezinsmigranten die werken. De effectparameter van -2,92 (zie tabel 4) geeft aan dat de beroepsstatus van migranten met economische motieven bijna drie punten lager ligt dan die van migranten met gezinsgerelateerde motieven, gecontroleerd voor de beroepsstatus in het land van herkomst. Dit is in overeenstemming met hypothese 4.

Opleidingsniveau blijkt een positieve invloed te hebben (zie tabel 4). De algemene daling van de beroepsstatus die plaatsvindt onder de migranten is dus minder sterk onder hoogopgeleide migranten, wat in overeenstemming is met hypothese 5. Datzelfde geldt voor (de weinige)

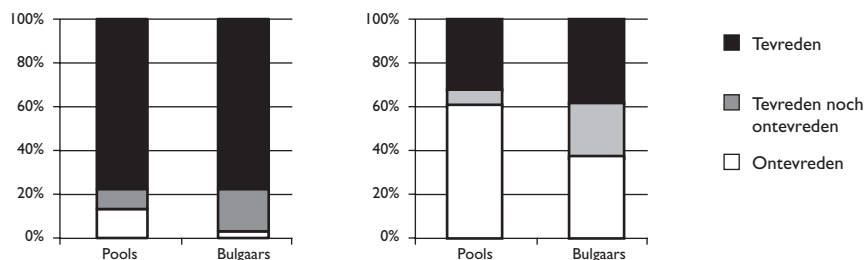
migranten die voor hun migratie hebben geïnvesteerd in het leren van het Nederlands.

De Bulgaren die in Bulgarije werkten, doen het na migratie niet minder goed dan de Polen, gegeven de overige kenmerken en gegeven hun sociaaleconomische beroepsstatus in het land van herkomst. De effectparameter is positief, maar net niet significant. Deze bevinding is in tegenspraak met de verschillen die we formuleerden tussen Bulgaren en Polen in hypothese 6.⁴ Van de overige kenmerken vinden we van geslacht een sterk effect. Niet alleen hebben mannen na migratie een grotere kans op het hebben van een baan dan vrouwen, zij hebben ook een hogere sociaaleconomische beroepsstatus dan vrouwen. We maken hieruit op dat de beroepsstatus van vrouwen na migratie sterker daalt dan die van mannen. Interessant is verder nog het zwak negatieve effect van het aantal maanden (tussen de 12 en 24) dat migranten in Nederland zijn. Hoewel we ons vooral hebben gericht op de neerwaartse beweging in het eerste deel van de U-curve, lijkt dit negatieve effect uit te wijzen dat deze migranten nog geen opwaartse tegenbeweging maken in de onderzochte periode dat ze in Nederland zijn.

5.3 Inkomstenstevredenheid

Ten slotte bestuderen we de tevredenheid met het inkomen uit de baan. Figuur 3 laat zien dat de tevredenheid met de inkomsten uit de baan in Nederland aanzienlijk hoger ligt dan de tevredenheid met het inkomen uit de baan in het land van herkomst. In het land van herkomst waren vooral de Polen ontevreden met hun inkomen. In Nederland zijn de Polen iets vaker ontevreden dan de Bulgaren, maar de verschillen zijn niet groot.

Figuur 3 Tevredenheid met het inkomen uit de baan in Nederland (figuur links) en inkomen uit de baan in het land van herkomst (figuur rechts), 2011 (gewogen gemiddelden)

Bron: SCIP-NL'11

Uit tabel 5 blijkt dat de inkomenstevredenheid in het land van herkomst een slechte voorspeller is voor de inkomenstevredenheid in Nederland; dat geldt zowel voor Polen als voor Bulgaren. De verschillen tussen Polen en Bulgaren zijn bovendien niet significant, waarmee we onze verwachting dat Bulgaren een sterkere toename in tevredenheid zouden vertonen dan de Polen moeten verwerpen (H8).⁵ Overigens blijkt dat we met de kenmerken in ons model nauwelijks de variantie in inkomenstevredenheid kunnen verklaren. Er blijkt geen effect van migratiemotief. Hoewel over de gehele linie migranten meer tevreden zijn met het inkomen na migratie dan voor migratie, ook arbeidsmigranten (H7a), moeten we de verwachting verwerpen dat de inkomenstevredenheid bij arbeidsmigranten meer stijgt dan bij gezinsmigranten (H7b). De enige overtuigende predictor in ons model voor inkomenstevredenheid is de beroepsstatus van het huidige beroep.

Tabel 5 Multipiele regressieanalyse van tevredenheid met het inkomen verkregen uit het beroep vlak na migratie onder Poolse en Bulgaarse recente migranten (ongestandaardiseerde coëfficiënten) ($N = 517$)

	b	Beta
Bulgaren (versus Polen)	0,22	0,71
Inkomenstevredenheid met de baan in het land van herkomst	0,04	0,04
Interactie Migrantengroep (Bulgaren) * Inkomenstevredenheid met de baan in het land van herkomst	0,01	
Migratiemotief		
– Gezin (ref)		
– Werk	-0,06	-0,02
Beroepsstatus beroep in Nederland	0,01***	0,15
Opleidingsniveau	0,06	0,06
Beheersing van het Engels	0,17~	0,10
Nederlands proberen te leren voor migratie	0,09	0,02
Aantal maanden in NL		
– <12 maanden (ref)		
– 12-24 maanden	0,09	0,04
– 24-48 maanden	0,05	0,03
– ontbrekend	-0,65~	-0,09
Partner met werk	-0,09	-0,05
Kind jonger dan 5 in het huishouden	0,02	0,01
Mannen	0,06	0,03
Leeftijd	0,01	0,05
Turks-Bulgaarse minderheid	-0,11	-0,03
Intercept	2,19	
Adjusted R ²	0,02	

Bron: SCIP NL, 2011

*** = $p < 0,001$; ** = $p < 0,01$; * = $p < 0,05$; ~ = $p < 0,10$

6. Conclusies

Polen en Bulgaren die recentelijk naar Nederland zijn gekomen, hebben overeenkomstig de bevindingen in de internationale literatuur kort na migratie gemiddeld genomen een lagere beroepsstatus dan voor migratie. Polen hebben na migratie wel vaker een baan dan in Polen, maar dat is vooral toe te schrijven aan het feit dat een deel van de Poolse migranten nog in de schoolbanken zat voor migratie. Onder de overige Poolse migranten werkte ook in Polen veruit het grootste deel. Bulgaren hebben na migratie vaker een baan dan zij hadden voor migratie, hoewel het aandeel met een baan nog steeds erg laag is (circa de helft). Beide groepen recente migranten zijn wel meer tevreden over hun verdiensten in Nederland dan over het inkomen uit hun baan in Polen of Bulgarije. Hoewel we de daadwerkelijke verandering in inkomen niet hebben bestudeerd, kunnen we uit deze bevindingen afleiden dat voor de Polen inkomensverbetering een belangrijke drijfveer lijkt voor migratie. Een lagere beroepsstatus in Nederland nemen ze daarbij voor lief. Voor de Bulgaren geldt dit ook, maar daarbij is voor hen het überhaupt hebben van een baan waarmee zij geld kunnen verdienen al een belangrijk motief.

Ons onderzoek is gehouden onder migranten die nog relatief kort in Nederland zijn. Eerder onderzoek (Chiswick e.a. 2005; Akresh, 2006; 2008) heeft laten zien dat migranten een sterke U-curve ondervinden in hun beroepsstatus. Wij vinden het eerste deel van de U-curve duidelijk terug, met name voor de arbeidsmigranten uit Polen en Bulgarije. Voor de verwachting die wel in de literatuur is opgesteld dat met name kansrijke groepen een diepere U-curve doorlopen vinden we hier geen bevestiging. Onze bevindingen laten juist zien dat hoger opgeleide migranten minder dalen in hun sociaaleconomische beroepsstatus dan de lager opgeleiden. De opwaartse beweging in de U-curve vinden we voornamelijk niet terug onder de migranten die hier zijn onderzocht. Er bleek geen positieve invloed uit te gaan van duur van het verblijf op de sociaaleconomische status van de baan. De literatuur is weinig specifiek over de termijn waarop de opgaande beweging zou moeten plaatsvinden. Relevant lijkt het hierbij de verschillende banen die migranten na migratie hebben achter elkaar te bekijken. Dit wordt echter bemoeilijkt door het feit dat arbeidsmigranten nogal eens veel (kleine) verschillende banen naast en na elkaar hebben. Voornamelijk concluderen we dat (maximaal) vier jaar in Nederland voor de Poolse en Bulgaarse migranten onvoldoende is om een stijging in hun sociaaleconomische positie te bewerkstelligen. Van Tubergen (2005) liet eerder zien dat bij een verblijf van meer dan tien jaar er pas een stijging is in beroepsstatus. Deze opwaartse beweging van de U-curve kan echter ook te verklaren zijn uit selectieve remigratie van – in termen van beroepsstatus – minder succesvolle migranten.

Gezinsmigratie komt onder Polen en Bulgaren veel minder voor. Wel leidt deze vorm van migratie tot baanverlies. Als gezinsmigranten in Nederland werken, blijken zij dat wel minder vaak onder hun niveau te doen van het werk dat ze hadden in het land van herkomst dan arbeidsmigranten.

De tevredenheid met het inkomen dat de Polen en Bulgaren verdienen is aanzienlijk gestegen ten opzichte van de situatie voor migratie. De retrospectieve evaluatie van het inkomen in het land van herkomst kan uiteraard lager uitvallen, om de situatie waarin men in Nederland zit te kunnen verantwoorden. Om dit te kunnen beoordelen zouden we inkomensgegevens moeten hebben van de baan die men had voor migratie, waaraan het ons helaas ontbreekt. Wel zijn de gemiddelde inkomens in Polen en nog sterker in Bulgarije veel lager dan die in Nederland. Dit maakt de grote tevredenheid met de verdiensten in Nederland plausibel. Met name voor de Bulgaren is het contrast met de situatie in het herkomstland groot. Het bruto binnenlands product in Bulgarije is immers het laagst binnen de hele Europese Unie – en nog minder dan de helft van dat in Polen. Ondanks hun – naar Nederlandse maatstaven – lage arbeidsmarktparticipatie, kan migratie naar Nederland al snel als lonend worden ervaren. Maar ook voor de Polen is werken in Nederland lonend. Zolang de inkomensverschillen tussen de landen in de EU groot blijven, blijft migratie binnen de EU voor de migranten uit de armere landen naar de rijkere landen aantrekkelijk, zeker wanneer autochtonen de vacatures voor laaggewaardeerde banen niet vervullen. Het is dan ook niet te verwachten dat de migratie vanuit Bulgarije en Polen naar Nederland (en andere Europese landen) voorlopig zal opdrogen.

Toch is de arbeidsmarktpositie van de Bulgaren zorgelijk te noemen, omdat ook van de migranten die vanwege werk zijn gekomen een groot deel rapporteert geen baan te hebben in Nederland. De tewerkstellingsvergunning is ingesteld om de instroom van Polen en Bulgaren zonder werk tegen te gaan, nadat als gevolg van toetreding tot de Europese Unie vrije vestiging mogelijk was geworden. De maatregel lijkt de migratie van Bulgaren zonder werk in ieder geval niet te hebben geremd, en, sterker nog, vormt een belangrijke belemmering voor Bulgaren in Nederland zonder baan om een (formele) baan te vinden. Afschaffing ervan zou kunnen bijdragen aan de arbeidsmarktintegratie van Bulgaren in Nederland, in de zin dat hun lage arbeidsparticipatie gaat toenemen. In combinatie met beleid dat het deel van de nieuwe migranten die de intentie hebben in Nederland te blijven stimuleert om de Nederlandse taal te leren, zou het op de langere termijn ook kunnen bijdragen aan het einde aan de dalende beweging in de U-curve, zodat beroepen met een hogere sociaaleconomische status in het zicht gaan komen.

Noten

1. Marcel Lubbers is als universitair hoofddocent verbonden aan de sectie sociologie van de Radboud Universiteit Nijmegen (ICS/NISCO). Mérove Gijsberts is als senior wetenschappelijk medewerker verbonden aan de onderzoeksgroep Onderwijs, minderheden en methodologie van het Sociaal en Cultureel Planbureau te Den Haag. De verzameling van de gegevens is gefinancierd door NORFACE. Correspondentie: Marcel Lubbers, Radboud Universiteit Nijmegen, Sectie Sociologie, Postbus 9104, 6500 HE Nijmegen. E-mail: M.Lubbers@maw.ru.nl
2. Per 1 januari 2013 waren er circa 21.000 Bulgaren in Nederland ingeschreven. De omvang van de populatie uit de overige MOE-landen ligt lager: 19.500 Hongaren, 18.000 Roemenen en 15.000 Tsjechen en Slowaken. Overigens zijn er ook relatief veel personen uit de voormalige Sovjet Unie in Nederland (circa 69.000). Het grootste deel van hen valt echter niet onder de MOE-landers (met uitzondering van de Letten, Litouwers en Esten).
3. In een model met migranten die zowel gezinsmigratie als werk als motief hebben genoemd ingedeeld bij de arbeidsmigranten is het positieve effect nog sterker ($b = 1,50$).
4. Een analyse met als afhankelijke variabele het verschil tussen de ISEI in Nederland en het land van herkomst toont evenmin een significant verschil tussen Bulgaren en Polen.
5. Een analyse met als afhankelijke variabele het verschil tussen de inkomensvrede in Nederland en het land van herkomst toont evenmin een significant verschil tussen Bulgaren en Polen.

Literatuur

- Akresh, I.R. (2006). Occupational mobility among Legal immigrants to the United States. *International Migration Review*, 40, p. 854-884.
- Akresh, I.R. (2008). Occupational trajectories of legal US immigrants: Downgrading and recovery. *Population and Development Review*, 34, p. 435-456.
- Amuendo-Dorantes C. & De la Rica, S. (2006). Labor market integration of recent immigrants in Spain. *IZA Discussion Paper No. 2014*. Bonn: IZA.
- Baker, M. & Benjamin, D. (1994). The performance of immigrants in the Canadian labor market. *Journal of Labor Economics*, 12, p. 369-405.
- Barrett, A. & Duffy, D. (2008). Are Ireland's immigrants integrating into its labor market? *International Migration Review*, 42, p. 597-619.
- Boer, P. den (2011). *Tijdreeksen werkzame beroepsbevolking naar beroepsprestige, sociaal-economische status en sociale klasse*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Borjas, G.J. (1989). Economic theory and international migration. *International Migration Review*, 23, p. 457-485.
- Castles, S. & Miller, M.J. (2003). *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*, 3rd edition. Houndmills: Palgrave MacMillan.
- Chiswick, B.R., Lee, Y.L. & Miller, P. W. (2005). A longitudinal analysis of

- immigrant occupational mobility: A test of the immigrant assimilation hypothesis. *International Migration Review*, 39, p. 332-353.
- Dagevos, J (red.) (2011). *Poolse migranten. De positie van Polen die vanaf 2004 in Nederland zijn komen wonen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Engbersen, G., M. Ilies, A.S. Leerkes, E. Snel, R. van der Meij (2011). *Arbeidsmigratie in vieren. Bulgaren en Roemenen vergeleken met Polen*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam (Afdeling Sociologie).
- Eurostat (2013a). National accounts (including GDP) and Unemployment rates by sex and age groups – annual average in percentages. Geraadpleegd 21 januari 2013 via appsso.eurostat.ec.europa.eu
- Eurostat (2013b). Mean and median income by most frequent activity status. Geraadpleegd 21 januari 2013 via appsso.eurostat.ec.europa.eu
- Ganzeboom, H. (2010). *Recoding Scheme from ISCO08 to ISEI08*. Retrieved from: <http://home.fsw.vu.nl/hbg.ganzeboom/ismf/..%5CISCO08%5Cindex.htm>
- Gijsberts, M. & Lubbers, M. (2013). *Nieuw in Nederland. Het leven van Bulgaren en Polen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Heijden, P.G.M. van der, M. Cruyff & G. van Gils (2013). *Aantallen geregistreerde en niet-geregistreerde burgers uit MOE-landen die in Nederland verblijven. Rapportage schattingen 2009 en 2010*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Kennan, J. & Walker, J.R. (2011). The effect of expected income on migration decisions. *Econometrica*, 1, p. 211-251.
- Lubbers, M., van Tubergen, F. en Gijsberts, M. (2011). *Socio-Cultural Integration Processes among New Immigrants in the Netherlands (scip-nl)*. Nijmegen/Utrecht/Den Haag: Radboud Universiteit/Universiteit Utrecht/Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek (Wave 1 Dataset).
- Rijksoverheid (2013). Tewerkstellingsvergunning voor buitenlandse werknemers. <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/buitenlandse-werknemers/tewerkstellingsvergunning-voor-buitenlandse-werknemers>. Website geraadpleegd op 28 februari 2013.
- Tubergen, F. van (2005). *The Integration of Immigrants in Cross-national Perspective. Origin, Destination and Community Effects*. Utrecht: ICS/UU.
- Tubergen, F. van (2006). Occupational status of immigrants in cross-national perspective: A multilevel analysis of 17 Western Societies. In: T. Smeeding & G. Parsons (Red.) *Immigration and the Transformation of Europe* (p. 147-171). Cambridge: Cambridge University Press.